

Forord

I de sidste 35-40 år er idéen om sprogenes sammenhæng med de kulturer de er udsprunget af, blevet alment accepteret af de fleste mennesker, ikke bare sprogfolk. Inden for sprogundervisning har man bl.a. gjort opmærksom på hvordan ordenes semantik meget vel kan være forskellig fra sprog til sprog, f.eks. betydningen af det engelske 'great' og det danske 'stor', og der er masser af andre eksempler. Kulturen forandrer sig også, og dermed ordenes konnotationer, f.eks. vækker det danske 'rygebord' nok andre associationer i Danmark i dag end for 40 år siden. Selv om relationen mellem sprog og kultur er kompleks, er de fleste ikke desto mindre enige om at der er en relation.

Men denne relation skal heller ikke overdrives, for sprog og kultur kan også skilles ad. Mange sprogbrugere bevæger sig rundt i landet, mellem land, provinsbyer og hovedstad, mellem forskellige bykvarterer. Regionale udtaler, dialekter og sociolekter blander sig med hinanden. Nogle bevæger sig til udlandet og slår sig måske ned på steder der er præget af andre kulturelle forhold end dem vi finder i Danmark. De tager deres danske sprog med sig og tilpasser det til den nye kulturelle kontekst. For dem opstår der en ny relation mellem sprog og kultur. Noget lignende sker for de udlændinge der kommer til Danmark: deres sprog udvikler sig i den nye kontekst, f.eks. kan de låne ord og vendinger fra dansk.

I dag er mange optaget af at man godt kan lære sprog samtidig med at man tilegner sig viden om et eller andet vidensområde der ikke behøver at være specifikt rettet mod målsprogslandene eller en international kultur, men kan være viden der traditionelt falder ind under andre fagligheder såsom geografi, samfundsfag, matematik, erhverv, billedkunst osv. I sådanne tilfælde kan man vælge bare at bruge fremmedsproget (ofte engelsk, men det kan også være andre sprog) i det omfang det er nødvendigt for at tilegne sig en relevant viden, som f.eks. når man læser fagtekster på engelsk, hvilket jo er almindeligt brugt på universiteterne og i dele af læreruddannelsen i Danmark. Man kan også vælge at praktisere undervisningen som både sproglæring og faglig læring på én gang, altså at man får hjælp og vejledning både i det sproglige og det faglige. Især i den europæi-

ske sammenhæng taler mange om det nye område CLIL: content and language integrated learning, hvor idealet netop er at forene sprog-læring og indholdslæring.

Men der kan let ske det at sproget bliver opfattet som en kode der bare formidler et indhold uanset hvilket sprog der faktisk er tale om. Ofte læser man tekster på engelsk uden at forholde sig til at de jo faktisk er på engelsk, og ikke fransk, spansk eller kinesisk – eller oversat fra et af disse sprog. Dvs. at man undlader at forholde sig til sprogenes kulturelle og historiske forankring. Dette har videre konsekvenser end de ovennævnte eksempler på semantiske forskelle mellem ord i forskellige sprog. Sprog som engelsk, spansk og kinesisk har spillet meget forskellige roller i verdenshistorien, og de har været forbundet med forskellige diskurser og verdensforståelser, og dermed også forskellige former for viden. Race og etnicitet forstås for eksempel forskelligt i de (tidligere) britiske og spanske kolonier, og disse begreber har desuden en anderledes karakter i det store kinesiske rige. Det samme kan man sige om andre sprog, og mange er i dag optaget af at undersøge hvilke diskurser, verdensforståelser og vidensformer der har været udviklet i forskellige sprogsamfund, fra de store og dominerende (engelsk, spansk, kinesisk osv.) til de mindre eller meget små – og dominerede (de flere tusinde lokale sprog rundt omkring i de forskellige verdensdele især uden for Europa).

Den ovennævnte forskel mellem det engelske 'great' og det danske 'stor', eller forandringerne i konnotationerne til det danske 'rygebord', samt eksemplet med vidensformer i forbindelse med race og etnicitet er eksempler på sprogkultur, dvs. kultur der er direkte forbundet med sproget og dets betydninger – til forskel fra andre dele af kulturen der ikke er sprogafhængige, som fx musik, beklædning, madvaner, design osv.

De forskellige sprogsamfunds vidensformer kan sagtens blandes. Viden fra forskellige sprogsamfund kan spredes gennem flersprogede individers virke, heriblandt oversættelse, tolkning og interkulturel dialog. Kronikken i dette nummer ser på en side af denne vigtige formidling, nemlig behovet for tolkning i Danmark.

Sprog, kultur og viden er altså relateret til hinanden, men hvad betyder det konkret? Hvad betyder det for indholdet at det udtrykkes på et bestemt sprog – hvad enten der er tale om et dagligdags indhold eller et fagligt eller litterært indhold? Dette spørgsmål er det faktisk svært at forholde sig til, hvis man enten slet ikke kan andre sprog end det ene (tænk på alle de ensprogede engelsktalende i verden), eller hvis man aldrig har været konfronteret med spørgsmålet i løbet af sin uddannelse.

Her har sprogfagene en meget vigtig rolle. For det første i den forstand at de, ved at uddanne eleverne eller de studerende i andre sprog, giver dem muligheder for at komme i kontakt med andre diskurser, verdensforståelser og vidensformer end dem der cirkulerer f.eks. på dansk i Danmark og i de danske medier. Og her tænkes ikke bare på de vidensformer der udtrykkes på engelsk. For det andet er sprogfagene stedet hvor man kan møde konkrete eksempler på hvordan valget af sprog kan spille en rolle for den viden man tilegner sig. Anmeldelsen af 'Kampen om disciplinerne' i dette nummer berører dette emne.

Kronikken *Tolkning i Danmark* er skrevet af Jørgen Christian Wind Nielsen. Den handler om manglen på kompetente tolke for de sproglige minoriteter i Danmark. Der er mange rapporter og anbefalinger på området, men der er ingen politisk interesse for problemet og der udtrykkes ikke nogen kvalitetskrav fra brugernes side. Forfatteren fremhæver bl.a.: at »Kommende migrationsstrømme vil øge behovet for adgang til professionel tolkning. Det er op til os at gøre det politisk farbart«.

I artiklen *De blinde pletter i verdensborgerens blik* af Louise Tranekjær og Julia Suárez-Krabbe fokuserer forfatterne på vidensdimensionen i arbejdet med verdensborgerskab, hvor de skelner mellem tre typer viden; faktisk viden, epistemologi og common sense. Forfatterne viser hvordan disse videnstyper på forskellig måde er i spil i læreres og elevers arbejde med dels programmet Global Citizenship på et gymnasium i København, dels Sprogprofilerne på RUC. De advokerer for et kritisk vidensbegreb som en forudsætning for interkulturel kompetence og globalt medborgerskab.

Karen Risager diskuterer i sin artikel *Sprogfagene: Adgang til viden om verden* i hvilken forstand sprogfagene egentlig giver adgang til viden om verden i den geografiske betydning: hele kloden. Sprogfagernes læseplaner nævner gentagne gange 'verden', men hvad betyder det? Artiklen foreslår nogle konkrete eksempler på hvordan sprogfagene kan tage emner op som overskrider de geografiske rammer de traditionelt opererer inden for: 'de engelsksprogede lande', 'de tysk-sprogede lande' osv.

Kinesisk- og danskproducerede læremidler til kinesisk er forholdsvis ens i fremstillingen af etnicitet, sprog og kultur, er konklusionen i Mads Jakob Kirkebæks artikel *Etnisk, sproglig og kulturel mangfoldighed i dansksprogede læremidler til kinesisk – hvordan og hvorfor?* Både de kinesisk- og danskproducerede læremidler til kinesisk vægter det monosproglige perspektiv, storbyperspektivet og et han-kinesisk perspek-

tiv. Forfatterens hypotese om at et danskproduceret læremiddel ville være mere nuanceret i sin fremstilling, kunne ikke bekræftes.

Shelley K. Taylor beretter i artiklen *Sproglige og kulturelle vidensfonde i klasseværelset* om nogle forskningsprojekter om undervisning af minoritetsbørn, som hun har gennemført i Danmark og i Canada. Hun argumenterer for vigtigheden af at tage børnenes vidensfonde alvorligt, dvs. den viden de får i deres hjem og i deres kulturelle fællesskaber. Hun konkluderer at »lande som Canada og Danmark vil kunne drage nytte af at dele informationer om positive skridt der er blevet taget i begge lande med henblik på at anerkende og værdsætte minoriteters førstesprog og kulturer som alternative former for viden der kan gøre det muligt for lærerne at imødekomme elevernes behov.«

I Om sprog og kultur ved jobsamtaler. 'Du bestemmer – jeg li' arbejde' præsenterer *Marta Kirilova* en analyse af jobsamtaler med ansøgere med indvandrerbaggrund til integrations- og oplæringsstillinger i Københavns Kommune. Analysen viser et paradoks, nemlig at udvælgelsen – på trods af gode viljer – ikke styres af ansøgernes kvalifikationer, men afhænger af hvor gode de er til at indgå i jobsamtalens sprogkulturelle kontekst. Forfatteren foreslår at autentiske samtaledata inddrages i sprogcentrenes undervisning for at gøre introduktionen til danske kulturformer og samfundsforhold mere virkelighedsnær.

Sanne Larsen, Petra Daryai-Hansen og Anne Holmen gør i deres artikel *Flersproget internationalisering på Københavns Universitet og Roskilde Universitet – andre sprog end engelsk* rede for to internationaliseringsinitiativer på Roskilde Universitet og Københavns Universitet der har som målsætning at integrere ikke blot engelsk, men også andre fremmedsprog i de faglige studier. De præsenterer og sammenligner de to initiativer fra henholdsvis RUC og KU og diskuterer dem derefter i et CLIL-perspektiv (Content and Language Integrated Learning).

Et viden- og kulturmøde mellem Copenhagen Business School og Københavns Universitet – Integrerede kompetencer af *Mette Skovgaard Andersen* handler om et samarbejde mellem KU og CBS om en ny, fælles sproguddannelse på kandidatniveau med fransk, tysk og spansk. Artiklen redegør for den økonomiske og politiske baggrund for initiativet og belyser udfordringer og potentialer i uddannelsessamarbejde på tværs af institutioner med forskellige uddannelsestraditioner og uddannelseskulturer.

Birte Dahlgreen præsenterer nogle hovedtanker i den franske sprogforsker *Claude Hagège*s bog *Contre la pensée unique*, der handler om den tankemæssige dominans der efter hans mening følger med

dominansen af engelsk i verden. Han mener at ethvert sprog udgør et lille univers af forskellige begrebs- og idémæssige betydninger, og at man skulle dyrke verdens diversitet i sprog, kultur og tanker.

Som *Åbne Sider* har vi Nønne Bjerre Jensens artikel *Quizlet og ordforrådstilegnelse – et effektstudie* Den handler om en undersøgelse af dette værktøj i faget spansk på et gymnasium, og undersøgelsen viser at Quizlet har en positiv effekt på tilegnelsen af nye ord. Forfatteren diskuterer desuden hvad det vil sige at kunne et ord, og hvad ordforrådsundervisning kan bestå i.

Som endnu en *Åbne Sider*-artikel bringer vi *Undervisning af traumatiserede flygtninge kan belaste lærerens egen psyke* skrevet af Pernille Sejdelin. Artiklen behandler spørgsmålet om sekundær traumatisering af læreren: Læreren spiller en vigtig rolle i at understøtte den traumatiserede kursists rehabilitering, men samtidig kan det være en utrolig følelsesmæssigt belastende situation for læreren. Artiklen omhandler både faresignalerne og mulighederne for forebyggelse.

Endelig anmelder Lisbeth Verstraete-Hansen David Budtz Pedersen, Frederik Stjernfelt og Simo Køppes (red.) *Kampen om disciplinerne. Viden og videnskabelighed i humanistisk forskning* med fokus på problemstillinger der er relevante for dette temanummer: sprog, kultur og viden.

Som altid indeholder dette nummer *Godt Nyt* med nyere litteratur til temanummeret udvalgt af Sprogpædagogisk Informationscenter på AU Library, Campus Emdrup (DPB). *Godt Nyt* efterfølges af *Andet Godt Nyt* med nye bøger fra bibliotekets samling.

God læselyst!
Redaktionen